

In the article the urgency of creation of conditions for improvement of the socio-professional level of the senior pupils; formation of the vital and labour competencies that will enable navigate and operate in a rapidly changing environment; design of the educational process favorable for mastering social experience in the framework of the regional environment. Her goal is to Orient the system of General secondary education on the personal value orientation in the planning and implementation of socio-professionally oriented educational process of profile school and promote elimination of the contradictions in the system of General secondary education. The next step in improving the socio-professional-level high school students is the development of the content of teaching and educational measures specialized school.

Keywords: dynamics; spirituality; ability; competence; complex; continuity; inclinations; performance; vocational guidance; development; self-determination; consciousness; socialization.

УДК 364-322

Пьонтковська К.*

ВОЛОНТЕРСТВО ЯК БАГАТОАСПЕКТНЕ СУСПІЛЬНЕ ЯВИЩЕ В ГУМАНІСТИЧНІЙ СУСПІЛЬНІЙ ДЕМОКРАТІЇ

У статті висвітлюються ознаки волонтерства і прояви волонтерської діяльності в сьогоденнішньому демократичному суспільстві. Масштаб, в якому існує волонтерство і функціонують волонтери, охоплює суспільно-освітній, як і психологічний вимір, а навіть духовний. Ми живемо в оточенні своїх родин, знайомих, співпрацівників, де кожен виконує визначену суспільну «роль». Функціонування в громадській, професійній чи особистій сферах вимагає від нас вміння соціального співіснування. Саме тому, будь-які прояви поведінки, реакції і погляди залежать від того, в який спосіб впливають на нас особи, з якими ми живемо. Отже вміння поводити себе в просуспільний спосіб приносить людині задоволення, відчуття справдження бажань і життєву радість. Через міжособистісні контакти ми можемо віднайти для себе відповідне місце в суспільстві, реалізувати свої цілі і прагнення, а навіть заспокоїти життєві потреби. Здатність співпрацювати з іншими людьми з метою здійснення спільної діяльності благодійного характеру є тим, на що опирається наша цивілізація. Отже людина, як творча і конструктивно мисляча істота, будуючи суспільні імперії і місцеві спільноти, в яких ми існуємо, мусила прийняти таке ключове вміння як допомога.

Ключові слова: волонтерство, просуспільна діяльність, благодійність, форми допомоги, суспільна підтримка.

*Аби існувати, потрібно брати участь
(Антуан де Сент-Екзюпері)*

З давніх часів серед людських спільнот, спостерігаються індивіди, які в значній мірі не здатні задовольнити потреби оточуючого їх світу, як в соціальній та економічній, так і в духовній сферах. Кожне суспільство по-своєму давало раду таким особистостям. Найчастіше, їх виключали з суспільного життя, рідше допомагали та підтримували. Однак з плином часу заходи, спрямовані на надання допомоги стали переважати, перетворюючись на найбільш бажану форму вирішення міжособистісних проблем. Допомога сьогодні – це надзвичайно важливий елемент суспільного життя, без якого людина не змогла б існувати.

Ідея волонтерства розповсюджена в усьому світі, від найближчого оточення людини, аж до країн далеких континентів. Сфера волонтерства надзвичайно широка, необмежена: від надання допомоги бідним, хворим, нужденним, до освіти і суспільного стимулу, завершуючи бізнесовою економікою країни. Заходи з надання допомоги надаються як людям різного віку, так і з різним матеріальним положенням (Rogulska A., 2010). Волонтерство – специфічна сфера діяльності, яку вважають кузнею характерів, і одночасно з цим місцем розвитку та саморе-

* © Пьонтковська К., 2014

алізації, одна з найшляхетніших рис людини, що має надзвичайну цінність. Волонтерство – своєрідний виклик людяності, завдяки якому людина може думати й про інших окрім себе. Однак це не стосується звичайного проведення дозвілля, так званого «марнування часу». Про необхідність залучення волонтерів свідчить чийсь приклад, потреба в чомусь, або ж особисте нещастя, яке спіткало іншу людину (Dziewięcka S., 2012). Усе це містить в собі акти служіння та любові – цінності, які ховаються в кожному з нас.

Динаміка суспільних змін та пов'язаний з ними розвиток нашої цивілізації, призводять до того, що людина наражається на величезну кількість небезпечних наслідків таких процесів. Незважаючи на те, що світ новітніх технологій надає нам доступ до необмежених можливостей, людина залишається сама на себе на шляху дослідження оточуючої реальності. Нерідко це трапляється через хвилю страждань, самотності, життєвих труднощів, і навіть виключення з соціуму. В такій ситуації потрібна допомога та підтримка з боку держави, її інституцій чи інших місцевих органів влади. Завдяки цьому має будуватись світ, який є сенсом життя кожної людини-громадянина. Таку дійсність формують волонтери через надання різних форм допомоги та суспільної підтримки, створюючи тим самим основу неурядової сфери. Волонтерський рух генерує діяльність, метою якої є розв'язання суспільних проблем, надання добровільної і безоплатної роботи нужденним. Надання допомоги може набувати різноманітних форм від організованої діяльності до несподіваної допомоги й підтримки, чи моментальної інтервенції під час катаклізмів, війн, чи гуманітарних місій (Rogulska A., 2010). Мова йде про застосування так званої норми суспільної відповідальності, яка говорить про надання допомоги тим індивідам, чия доля залежить винятково від суспільства. Сюди належать економічно, фізично та психічно слабкі люди: хворі, діти, інваліди та убогі (Kaniós A., 2008).

В соціальному вимірі, волонтерство є надзвичайно шляхетним способом пом'якшення соціальної несправедливості, хоча іноді, на жаль, неефективним. Однак, без сумніву, суспільна діяльність волонтерів робить так, що навіть невеликі фінансові кошти, які отримуються від держави, використовуються дуже ефективно. Волонтерство породжує гуманітарні відносини: безкорисливості і добра, навіть серед тих людей, які постраждали від злиднів чи інших нещасть. Через такі ситуації, волонтери стають особливо вразливими, що не дозволяє їм стояти осторонь несправедливості сучасного світу. Надзвичайно цінним є також освітній вплив волонтерства, який виконує роль засобу громадської освіти, є формою навчання для усіх бажаючих (Kola A., Wasilewska-Ostrowska K., 2012).

Залучення до суспільно-благодійної організації популяризує прийняття активної участі у формуванні суспільства емпатичних, креативних, мужніх і, передусім, відповідальних людей. В структурі неурядових організацій, волонтерство є неодмінною умовою формування й існування істинного громадянського суспільства в демократичній країні (Chrapek J., 2012). Волонтери – дуже важлива сполучна ланка між державними інституціями і суспільством в цілому. Їх робота – це добровільна діяльність, яку безперервно здійснює громадянське суспільство. Волонтерство – один з найефективніших способів вирішення суспільних й соціальних проблем. Цей рух сприяє розвитку суспільства, суспільного капіталу, що є ключовим моментом існування усієї спільноти (Veijma A., 2012). Завдяки зміцненню волонтерських ідей відбувається повернення до колишніх зв'язків в суспільстві, які знищують соціологічні бар'єри в нашому суспільстві. Волонтерська діяльність має бути невід'ємним елементом суспільного життя, де доля кожної людини тісно пов'язана з долею інших в даній спільноті (Olubiński A., 2005).

На додаток до волонтерської діяльності у соціальній сфері, волонтери отримують і навички міжособистісної комунікації, надання послуг, здійснення освітньої діяльності, відповідальності і прийняття правильних рішень. Завдяки волонтерам індивіди мають можливість пізнати свої слабкі та сильні сторони, поглибити знання в певних сферах, і через це волонтерство є важливим складовим елементом біографії молодої людини. Волонтери пробуджують до творчості, формують особистісний розвиток, відкривають людей для інших, що дозволяє позбавитись егоїстичних мотивів. Волонтерство – важливий елемент підтримання здоров'я та

психофізичного стану, це явище впливає на якість та стиль життя і тим самим змушує волонтерів відчувати себе корисними і потрібними. Своєрідним феноменом волонтерства є те, що воно уможливує розвиток особистих захоплень та зацікавлень, незалежно від віку людей, залучених до цієї добровільної діяльності. Більш того, волонтерство сприяє появі нових друзів, і при цьому також відкриттю інших культур, звичаїв та традицій (Bukalska D., 2012). Діяльність на користь інших сильно впливає на вдосконалення особистості волонтерів, дозволяє радіти кожній миті і бути задоволеними собою. Волонтерство – своєрідний біполярний механізм, заснований на тому, що з одного боку – це суспільна норма, яка передбачає надання допомоги нужденним, а з іншого – завдяки їй людина «преміюється». Це один з головних чинників, який впливає на формування позитивної самооцінки (Danielak-Chomać M., Dobrowolska B., Rogulska A., 2012).

Іноді благодійна суспільна діяльність може бути формою втечі від складних особистих та життєвих проблем, набувати функцій захисного механізму, який дозволяє забути про власні проблеми і поринути з головою у надання допомоги та служіння нужденним, що може бути специфічною формою терапії для деяких груп волонтерів (Kotlarska-Michalska A., 2005). Такі завдання перед волонтерським рухом ставить теорія суспільного обміну. Такий підхід, вважається творчим визначенням сутності і механізму волонтерської благодійної поведінки (Kanios A., 2008). Залучення до такого виду суспільної діяльності дарує сенс життя, витісняє внутрішню порожнечу, зміцнює психічне здоров'я людини, а, отже, і підтримує життєві сили та захищає від усіх хвороб цивілізації (Kamiński T., 2004). Конструктивні міжособистісні відносини забезпечують задоволення і відчуття безпеки в процесі саморозвитку. Через роботу на користь інших, співпереживання і співчуття, волонтерство є втіленням творчих цінностей найвищого порядку. Переживання людських страждань, їх болю чи самотності, допомагає відкритись у відповідь на розуміння емоцій інших. В зв'язку з цим, волонтери вважаються шляхом до відкриття сенсу людського життя. Явище волонтерства, як особливий стиль життя, просочується майже в усі сфери існування людини. Створюючи психічний комфорт, волонтерський рух сприяє утриманню належного стану здоров'я. Кожна людина піддається впливу різноманітних стресів, які можуть стати причиною хвороб як фізичних, так і психічних. Незважаючи на це, більшість волонтерів підтримують гарну фізичну форму та психічний стан, що відбувається завдяки соціальним зв'язкам, належності до певно групи, і внаслідок цього формується відчуття безпеки (Kaczuńska W., 2010). Це формує розвиток поведінки, спрямованої на піклування, створення власної гідності та позитивної самооцінки.

Волонтери краще себе почувають, легше дистанціюються від проблем, частіше відчують позитивні емоції, а також вміло дають раду стресу. Через це, волонтерство – це джерело позитивних емоцій, яке мінімізує негатив у функціонуванні людини.

Волонтерство – це той фактор, який дозволяє зберігати здоров'я та фізичний комфорт, формуючи захист від хвороб чи поганого самопочуття. Результатом волонтерської діяльності є популяризація здорового способу життя та профілактика стану здоров'я. Це явище слугує й джерелом позитивних емоцій, контролює поведінку та вияв агресії, пробуджує емпатію у людей, які перебувають на порозі виключення з соціуму (Stawiarska P., 2011).

Зрілі форми поведінки призводять до формування сенсу життя. Це вимагає певного внеску, прагнень та залучення людини до світу цінностей. Духовний світ людини вимагає «контакту» з власною свідомістю та авторефлексією. В духовній сфері індивід здатен протидіяти властивим для людської природи психічним та фізичним обмеженням. Однак, важко говорити про сенс життя і при цьому не зважати на значення соціуму для людини. Будь-які суспільні групи та ситуації змінюють людину, формуючи як індивідуальний сенс життя, так і суспільний (Kostek M., 2012). Через оцінювання своєї суспільної діяльності людина здійснює пошук мети свого існування. Залучення до волонтерства - це результат різних процесів, які в такий спосіб уможливають віднайдення сенсу життя. Завдяки зв'язкам, які здійснюються в соціумі, волонтер самореалізується. Волонтерство прищеплює людині духовність та переконання в багатоаспектному розвитку, навчає позитивному сприйняттю оточуючого світу

через помічання і пробудження природних аспектів духовності, привносить радість в життя за допомогою позитивного досвіду. Воно допомагає споглядати страждання заради бачення того, що людина не боїться проблем та важких ситуацій (Stawiarska P., 2011).

Волонтерство спричинює те, що людина, повністю поринаючи у «надання допомоги», переступає через себе. На думку волонтерів, слід пропагувати величні, людські вчинки, часто непомітні та надзвичайно прості. Ця велика, цінна робота, яку здійснюють волонтери, змінює усіх тих, хто знаходяться в межах їх багатомірної діяльності. Такі звичайні ознаки волонтерства як: взаємна привітність, співчуття, готовність надати допомогу, а також щира розмова, призводять до того, що найвища цінність, якою є добро, фактично народжується серед нас (Bp. Chrapek J., 2012).

Добровільне здійснення волонтерської діяльності, на різних рівнях пов'язує між собою функціонування важливих сфер життя, а саме державної, громадської та приватної. Тому всі державні інституції, органи та товариства мають дбати про безперервний розвиток волонтерства, використовуючи для цього усі можливі засоби та ресурси. Волонтерство – це не тільки філантропія у відношенні до страждаючих та нужденних, воно – зміст життя людини, яка усвідомила те, що вона є дарунком для інших. В сучасній кризі цивілізації волонтерство, як основа зрілої демократії, чудово виконує суспільно-виховну функцію.

Список використаних джерел

1. Bejma A., Rola wolontariatu w społeczeństwie obywatelskim, [w:] Wolontariat szansą rozwoju społecznego, red. nauk., A. M. Kola, K. Wasilewska- Ostrowska, Wyd. Nauk. „AKAPIT”, Toruń 2012.
2. Bp. Chrapek J. Dzielmy się miłością, <http://mateusz.pl/czytelnia/jch-wolontariat.htm>
3. Bukalska D., Wolontariat pracowniczy a społeczność lokalna. Wyzwania i korzyści, [w:] Wolontariat szansą rozwoju społecznego, red. nauk., A. M. Kola, K. Wasilewska- Ostrowska, Wyd. Nauk. „AKAPIT”, Toruń 2012
4. Danielak – Chomać M., Dobrowolska B., Rogulska A., Wolontariat w teorii i praktyce, Wyd. Fundacja na Rzecz Dzieci i Młodzieży „Szansa”, Siedlce 2012.
5. Dziewięcka C., Wolontariat jako czynnik sprzyjający postępowi na drodze humanizacji. O innym obliczu wolontariatu, który może nie tylko zmienić na lepsze życie konkretnego człowieka, ale i dokonać zmiany w myśleniu całej społeczności, [w:] Wolontariat szansą rozwoju społecznego, red. nauk. A. M. Kola, K. Wasilewska-Ostrowska, Wyd. Edukacyjne „Akapit”, Toruń 2012.
6. Kaczyńska W., O etyce służb społecznych, Uniwersytet Warszawski, Instytut Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji, Warszawa 2010.
7. Kamiński T., Praca socjalna i charytatywna, Wyd. Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa 2004.
8. Kanios A., Społeczne kompetencje studentów do pracy w wolontariacie, Wyd. Uniwersytetu Marii Curie- Skłodowskiej, Lublin 2008.
9. Kola A., Wasilewska- Ostrowska K., Wolontariat szansą rozwoju społecznego- rekomendacje dla pracy socjalnej, Wyd. Naukowe, AKAPIT, Toruń 2012.
10. Kostek M., Wolontariat w hospicjum impulsem do zmiany w człowieku? Towarzystwo
11. Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Lublin 2012.
13. Kotlarska- Michalska A., Dobrowolność w działaniu jako forma zachowań prospołecznych, [w:] Wolontariat w obszarze humanistycznych wyzwań opiekuńczych, red. nauk., B.Kromolnicka, Wyd. Naukowe, AKAPIT, Toruń 2005.
14. Kromolnicka B., Wolontariat w obszarze humanistycznych wyzwań opiekuńczych, Wyd. Edukacyjne AKAPIT, Toruń 2005.
15. Olubiński A., Humanistyczno- edukacyjne wartości wolontariatu w przygotowaniu do pracy socjalnej, [w:] Wolontariat w obszarze humanistycznych wyzwań opiekuńczych, red. nauk., B. Kromolnicka, Wyd. Edukacyjne AKAPIT, Toruń, 2005.

16. Rogulska A., Wolontariat- działania na rzecz jednostki i społeczeństwa, [w:] Wolontariat w teorii i praktyce, red. nauk. M. Danielak- Chomać, B. Dobrowolska, A. Rogulska, Fundacja na Rzecz Dzieci i Młodzieży, „SZANSA”, Siedlce 2010.
17. Stawiarska P., Wolontariat hospicyjny; perspektywa interdyscyplinarna, wyd. Difin S. A, Warszawa 2011.

The article deals with signs volunteering and manifestations of the volunteer activity in today's democratic society. A scale in which volunteering exists and volunteers function embraces both socially-educational and psychological dimension, as well as spiritual. We live in the surroundings of our families, acquaintances, fellow-workers, where everyone carries out a certain public "role". Functioning in the public, professional or personal spheres requires from us an ability of social coexistence. For this reason, any displays of behavior, reactions and ideas depend on the way persons, with whom we live, influence us. Thus the ability to conduct oneself within public activity brings pleasure, feeling of realization of desires and vital gladness to a person. Through interpersonal contacts we can find for oneself an appropriate place in society, to realize the aims and aspirations, and even to satisfy the necessities of life. The ability to cooperate with other people for the purpose of realization of common charitable activity is what our civilization based on. Therefore a man, as a creative and structurally intellectual creature, while building public empires and local communities, in which we exist, had to accept such a key ability as helping.

Keywords: *volunteering, social activity, charity, forms of helping, public support.*

УДК 37(477)(091)«18»:37.035.6

Садова І.І.*

ІДЕЯ НАРОДНОСТІ У ПЕДАГОГІЧНІЙ КОНЦЕПЦІЇ КОСТЯНТИНА УШИНСЬКОГО

У статті аналізується педагогічна спадщина Костянтина Ушинського, її цінність в умовах реформування системи освіти в Україні, розкрито сутність ідеї використання рідної мови в навчально-виховному процесі, як носія національних цінностей українського народу.

Ключові слова: *національна школа, народна освіта, рідна мова, початкова школа.*

Початок ХХІ століття ознаменувався утвердженням державного суверенітету України, відродженням культури українського народу, освіти і духовності. З огляду на минуле, слід відзначити, що на теренах України з'явилася можливість об'єктивно оцінити нашу минувшину, в тому числі переосмислення педагогічних надбань багатьох учених педагогів, зокрема освітянської спадщини Костянтина Ушинського. Тому сучасне читання творів великого ученого є особливо актуальним. З другого боку важливим є питання про втілення життя сучасної політики в галузі освіти, яке відокремлене в державній національній програмі "Освіта" (Україна ХХІ ст.), законах України "Про освіту", "Про загальну середню освіту", "Про вищу освіту", де в основу пріоритетних принципів розвитку системи освіти в Україні поставлено гуманізацію, демократизацію і євроінтеграцію. Істинне розв'язання означених завдань великою мірою залежить від знання нашої педагогічної спадщини. Серед педагогів минулого першої величини є постать К. Ушинського. Адже його педагогічна спадщина увійшла в золотий гранд світової і української педагогічної думки.

Центральною ідеєю педагогічної спадщини К. Ушинського була ідея народності і рідного слова, яка впливала з основ загальнодемократичного духу ХІХ століття. Педагог перший сформував ідею народності і використання слова як основи навчання і виховання підрастаючих поколінь. К. Ушинський наполягав на тому, щоб освіта ґрунтувалася на ідеї любові до своєї Батьківщини і свого народу, прищепленні почуття національної гідності у поєднанні з пошаною до інших народів. У школах навчання повинно проводитись рідною мовою, незалежно від

* © Садова І.І., 2014